



O'ZBEKISTONDA UMUMTA'LIM MAKTABLARI VA OLIY O'QUV YURLARI O'RTASIDA O'ZARO HAMKORLIKNI SAMARALI TASHKIL ETISH MEXANIZMLARI

Xo'janiyazov X.SH

Osiyo xalqaro univesiteti magistranti

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistondagi umumta'lim maktablari va oliy o'quv yurtlari o'rtasidagi hamkorlikni samarali tashkil etish mexanizmlari tadqiq qilinadi. Mualliflar maktab va universitetlar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, o'quv jarayonlarini integratsiyalash, o'qituvchilar va talabalarning o'zaro almashinuvini yo'lga qo'yish, shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish orqali ta'lim sifatini oshirish yo'llarini ko'rib chiqadi. Maqolada ta'lim tizimidagi uzluksizlikni ta'minlash, talabalarni kasbiy yo'nalishlarga qiziqtirish va ularning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan takliflar keltirilgan

Kalit so'zlar: umumta'lim maktablari, oliy o'quv yurtlari, hamkorlik, ta'lim sifatini oshirish, integratsiya, zamonaviy texnologiyalar, o'qituvchilar, talabalar, uzluksiz ta'lim, kasbiy yo'nalish, bilim, ko'nikmalar..

KIRISH. O'zbekiston ta'lim tizimi rivojlanishining hozirgi sharoitida ta'limga chuqur yondashish uchun umumiy ta'lim va oliy o'quv yurtlarini bog'lash zarurati mavjud. Ushbu ta'lim bosqichlari o'rtasida hamkorlikni joriy etish nafaqat o'quvchilarga yordam beradi, balki ularga faoliyat uchun zarur bo'lgan bilimlarni ham beradi. Ushbu hamkorlikning asosiy maqsadi maktablar va oliy o'quv yurtlari manfaatlari uchun umumiy ta'lim maydonini yaratishdan iborat. Hamkorlikning samarali usullari qo'shma dasturlar, tadqiqotlar va tajriba almashishni o'z ichiga olishi mumkin, bu esa maktablarga oliy ta'lim standartlariga rioya qilishga yordam beradi. Xususan, ta'lim muassasalari o'rtasida aloqalarni yo'lga qo'yish O'zbekistonda ta'lim tizimini isloh qilish va malakali mutaxassislar tayyorlash yo'lidagi muhim qadamdir.

Ta'limdagi hamkorlik ta'lim tizimini rivojlantirishga yordam beradigan muhim elementdir. U ta'lim sifatini oshirish, malakali mutaxassislar tayyorlash, o'qitishning yangi usullaridan foydalanish kabi umumiy maqsadlarga erishish uchun turli darajadagi ta'lim muassasalarining birgalikda ishlashini nazarda tutadi. O'zbekistonda bu hamkorlik ayniqsa muhim, chunki u umumiy ta'lim makonini yaratgan holda maktab va oliy ta'limni birlashtirishga yordam beradi. Bunday hamkorlikka o'quvchilarga amaliy ko'nikmalar va chuqur bilim olish imkonini beruvchi qo'shma dasturlar, amaliyot va loyihalar misol bo'la oladi. Shunday qilib, hamkorlik nafaqat ta'lim jarayonini yaxshilaydi, balki umuman mamlakatning barqaror rivojlanishining asosi bo'lgan zamonaviy jamiyatning muammolariga tayyor bo'lgan yanada raqobatbardosh bitiruvchilarni shakllantiradi.

Maktablar va universitetlar o'rtasidagi hamkorlik o'quvchilarni rivojlantirishga yordam beradigan umumiy ta'lim muhitini yaratish uchun muhimdir. Bu o'zaro ta'sir nafaqat ta'lim sifatini yaxshilaydi, balki maktabdan olingan bilimlar yuqori darajada to'ldiriladigan doimiy ta'lim yo'llarini ham yaratadi. Amaliyot va malaka oshirish kurslari kabi amaliy o'qitish usullari va qo'shma



dasturlardan foydalanish talabalarga mehnat bozori talablari va yangi texnologiyalarga yaxshiroq moslashishga yordam beradi. Bundan tashqari, hamkorlikning bunday shakllari o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va murakkab muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, bu esa ularning kelajakdagi kasbi uchun muhimdir. Oxir-oqibat, ta'limning barcha darajalarining birgalikdagi sa'y-harakatlari jamiyatga foydali hissa qo'sha oladigan yanada tayyor avlodni shakllantirishga yordam beradi.

MATERIALLAR VA USULLAR. O'zbekistonda ta'lim uzoq tarixga ega bo'lib, qadim zamonlardan turli madaniyatlar va sivilizatsiyalar ta'sirida shakllangan. 1991-yilda mustaqillikka erishgandan so'ng, mamlakat zamonaviy sharoitlarga moslashish uchun ta'lim sohasida o'zgarishlarga muhtoj bo'ldi. Ta'lim standartlarini xalqaro standartlarga moslashtirishga yordam bergan Bolonya jarayoni tamoyillarining joriy etilishi muhim qadam bo'ldi. Xususan, umumiy ta'lim va oliy o'quv yurtlarining birlashishi sodir bo'ldi, bu esa hamkorlik va bilim almashish uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Bunday bog'liqlik nafaqat ta'lim sifatini oshirishga, balki mehnat bozori talablariga javob beradigan mutaxassislarni tayyorlashga ham yordam beradi. Shunday qilib, O'zbekistondagi ta'limning tarixiy konteksti umumiy va oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi o'zaro ta'sir usullarini tahlil qilish uchun muhim asos bo'lib, bu, o'z navbatida, globallashtirish sharoitida mamlakat salohiyatini oshiradi.

O'zbekistondagi umumta'lim maktablari evolyutsiyasi murakkab jarayon bo'lib, u mamlakat hayotining ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sohalaridagi o'zgarishlarni ko'rsatadi. Mamlakat mustaqillikka erishgan 1991-yildan beri ta'lim tizimi o'quv rejaları va ta'lim sifatini yaxshilash uchun ko'plab islohotlarni boshdan kechirdi. Yangi texnologiyalar va o'qitish usullarini joriy etish, shuningdek, o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va ijodiy ko'nikmalarni rivojlantirishga e'tibor qaratish muhim jihatlari bo'ldi[1]. Shuningdek, umumta'lim maktablari bilan oliy o'quv yurtlari o'rtasidagi aloqa ham bu jarayonning muhim qismiga aylandi. Ushbu hamkorlik nafaqat zamonaviy mehnat bozori talablariga javob beradigan ta'lim dasturlarini yaratishga, balki talabalarga amaliyot o'tashga yordam beradigan qo'shma loyihalarni ishlab chiqishga ham yordam beradi. Shunday qilib, O'zbekistondagi umumta'lim maktabi shunchaki bilim olish maskani emas, balki jamiyat kelajagi uchun malakali mutaxassislar tayyorlaydigan tizimning muhim qismiga aylanmoqda.

O'zbekistonda oliy ta'lim muassasalarini rivojlantirish ta'lim sifatini yaxshilash va zamonaviy mehnat bozori uchun zarur bo'lgan mutaxassislarni tayyorlashni istagan ta'lim islohotining muhim qismidir. So'nggi yillarda mamlakatda universitet va kollejlari soni ko'payib, yoshlarning oliy ma'lumot olishiga yordam bermoqda. Shuningdek, amaliyotga yo'naltirilgan yangi dasturlar va kurslarni joriy etish talabalarga nazariyani chuqurlashtirish va ishlash uchun zarur ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Maktablar va oliy o'quv yurtlari o'rtasidagi hamkorlikning muhim mexanizmi tajriba va resurslar almashish imkonini beruvchi sheriklikdir. Qo'shma qo'shimcha ta'lim loyihalari va dasturlarini yaratish talabalarining tayyorgarligini yaxshilaydi va maktabdan oliy o'quv yurtlariga o'tishni yanada ravanlashtiradi, bu esa mamlakat ta'limi uchun dolzarb vazifadir.

NATIJALAR. O'zbekiston tarixida maktablar va universitetlar o'rtasidagi hamkorlikka asos bor. Murabbiylik dasturlari va qo'shma kurslar kabi ilgari amalga oshirilgan tashabbuslar ta'limning turli darajalari o'rtasida tajriba almashish uchun platforma yaratdi. Masalan, maktab o'quvchilari universitet professorlarining ma'ruzalarida ishtirok etishlari mumkin edi, bu esa o'quv fanlarini yaxshiroq tushunishga va ularning bilimlarini kengaytirishga yordam berdi. Shuningdek, yuqori sinf



o'quvchilari o'rtasida ilmiy ishlarni rivojlantirish bo'yicha bir qator loyihalar maktab ta'limini o'zgartirdi va o'quvchilarni universitetga tayyorladi. Ushbu tashabbuslar nafaqat ta'lim sifatini oshirdi, balki muassasalar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamladi, bu esa mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy sohadagi o'zgarishlarga tayyor mutaxassislarni yaxshiroq tayyorlashga yordam berdi.

O'zbekistonda maktablar va universitetlar o'rtasidagi hamkorlikning zamonaviy usullari faol rivojlanib, ta'limda bog'liqlikni ta'minlamoqda. Birinchi bosqich - o'quvchilarga ta'lim muassasalarida nazariya va korxonalarda yoki oliy o'quv yurtlarida amaliy ko'nikmalarni egallashga yordam beradigan ikki tomonlama ta'lim dasturlarini joriy etish. Qo'shma ilmiy loyihalarni yaratish ham talabalar va o'qituvchilar uchun yangi imkoniyatlar ochib, o'zaro hamkorlikka yordam beradi. Ta'limning muhim mavzulari muhokama qilinadigan muntazam seminar va konferensiyalar tajriba almashish va yangi g'oyalarni joriy etishga yordam beradi. Onlayn kurslar va vebinarlar uchun raqamli platformalardan foydalanish ishtirokchilarning joylashuvidan qat'i nazar, materiallarga kirishni ta'minlab, masofalarni bosib o'tish imkonini beradi. Shunday qilib, o'zaro ta'sirning samarali usullari o'quv tizimlarini birlashtirish va bo'lajak mutaxassislarning malakasini oshirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

O'qituvchilarni tayyorlash va kasbni rivojlantirish bo'yicha harakatlar O'zbekistondagi ta'lim sifati uchun muhimdir. Shiddat bilan o'zgarib borayotgan ta'lim olamida nafaqat o'qish, balki o'qituvchilarning mahoratini doimiy ravishda oshirib borish ham zarur[2]. Maktablar va oliy o'quv yurtlari o'rtasidagi hamkorlikda pedagoglarning rivojlanishiga yordam beradigan dasturlar yaratilmoqda. Bu dasturlar o'qitishning zamonaviy usullari, o'qitish yo'llari, o'quvchilar bilan ishlashning psixologik jihatlarini qamrab oladi. Shuningdek, o'qituvchilarga tajriba almashish va yangi yondashuvlarni qo'llashga yordam beradigan mahorat darslari, seminarlar va amaliyotlar o'tkaziladi. Shunday qilib, kasbni rivojlantirish bo'yicha umumiy tashabbuslar nafaqat o'qituvchilarning malaka darajasini oshiradi, balki o'quv jarayoni uchun yaxshi sharoitlar yaratadi, bu esa o'quvchilarning o'zlashtirishi va o'qish istagiga ta'sir ko'rsatadi.

MUNOZARA. O'zbekistonda umumta'lim maktablari va oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi yaxshi hamkorlik uchun ko'plab muhim muammolar mavjud. Asosiy muammolardan biri o'zaro qanday munosabatda bo'lish mumkinligi haqida yetarli ma'lumotga ega emaslikdir. Ko'plab o'qituvchilar va ma'murlar barcha tomonlar uchun foydali bo'lishi mumkin bo'lgan aksiyalarni qanday tashkil qilishni tushunishmaydi. Bundan tashqari, ta'lim standartlari va o'qitish usullaridagi farqlar, ayniqsa o'quvchilarni baholash va tayyorlashda ziddiyatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shuningdek, bunday tashabbuslarni qo'llab-quvvatlagan maktablar uchun mukofotlash tizimi mavjud emas, bu esa o'qituvchilarning hamkorlik qilish istagini pasaytiradi. Ushbu muammolar yaxlit yondashuvni, jumladan xabardorlikni oshirish choralarini, qo'shma dasturlarni yaratish va ta'lim muassasalari o'rtasida yaxshi aloqalarni o'rnatishga yordam beradigan o'zaro hamkorlik yo'llarini belgilashni talab qiladi.

O'zbekistondagi maktablar va universitetlar o'rtasidagi ta'lim maqsadlari va usullari o'rtasidagi farqlar masalasi diqqat bilan ko'rib chiqilishi kerak bo'lgan murakkab vazifadir. Maktablar asosiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga e'tibor qaratib, standartlashtirilgan dasturlar orqali o'quvchilarga asos yaratadi. Shu bilan birga, oliy ta'lim muassasalari fanlarni chuqur o'rganish, kasbiy tayyorgarlik va tadqiqot ishlariga yo'naltirilgan. Ushbu farqlar o'quvchilarning ehtiyojlari va mehnat bozori talablarini hisobga oladigan tartibga solingan o'zaro ta'sir mexanizmini yaratishni talab qiladi.



Shuningdek, ta'lim darajalari o'rtasida hamkorlikni yo'lga qo'yish hamda iqtisodiyot va jamiyatdagi o'zgarishlarga yanada moslashuvchan ta'lim tizimini yaratishga yordam beradigan loyiha va muammoli ta'lim kabi zamonaviy o'qitish usullarini joriy etish zarur. Ushbu tafovutlarga kompleks yondashuv mamlakat ta'lim sohasidagi samarali hamkorlikka asos bo'ladi[3].

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda maktablar va universitetlar o'rtasidagi hamkorlikni yaxshi tashkil etish ta'lim tizimi uchun muhimdir. Bu nafaqat ta'lim sifatini oshirishga, balki talabalarning shaxsiy va kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Qo'shma dasturlar, o'qituvchilarning tajriba almashishi va o'quv rejalarining integratsiyasi kabi mexanizmlar bilimlar yanada qulayroq va amaliyroq bo'ladigan yagona ta'lim muhitini yaratishga yordam beradi. Bunday hamkorlik talabalarga iqtisodiyot talablari va mehnat bozori ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Bu o'zaro ta'sir tez o'zgaruvchan sharoitlarga moslasha oladigan malakali mutaxassislarni tayyorlash imkonini beradi. Shunday qilib, ta'lim sifatini oshirish uchun ushbu mexanizmlarga sarmoya kiritish yoshlarning va umuman mamlakatning muvaffaqiyatli kelajagi uchun muhimdir[4].

O'zbekistondagi umumta'lim maktablari va oliy o'quv yurtlari o'rtasidagi hamkorlik ishlarini mexanizatsiyalashtirish bo'yicha muhokama qilingan masalalarni sarhisob qilishda ushbu ta'lim muassasalarining o'zaro hamkorligidagi muhim jihatlarga e'tibor qaratish lozim. Birinchidan, bilim va resurslar almashinuvi uchun mustahkam poydevor yaratish maqsadida birgalikdagi faoliyatning aniq maqsad va vazifalarini belgilab olish lozim. Ikkinchidan, o'qituvchilar va talabalar o'rtasida tajriba almashishga yordam beradigan usullar ustida ishlash muhim, bu esa o'quv jarayonini yaxshilashi va ta'lim sifatini oshirishi mumkin. Uchinchi muhim jihat - bunday loyihalarni moliyalashtirish barcha ishtirokchilar uchun teng va qulay bo'lishi kerak. Xulosa qilib aytganda, ta'lim muassasalari o'rtasidagi samarali hamkorlik mamlakatda innovatsiyalar va ta'lim darajasini oshirish uchun asos bo'lishi mumkin, bu esa O'zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga ham hissa qo'shadi.

Adabiyotlar:

1. Mirzoyeva M. A. TALABA YOSHLARNING ILMIY-TADQIQOT FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 22. – №. 2. – С. 79-82.
2. Esenbaevich J. R. et al. OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA O 'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK MAHORATINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY ILMIY TADQIQOTLAR O'RNI //TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2023. – Т. 3. – №. 12. – С. 385-389.
3. Miraliyevna Y. K. OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA STRATEGIK BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA BOLONYA JARAYONI //Proceedings of International Educators Conference. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 57-60.
4. O'G'Li U. M. A., Qizi E. M. M. OLIY TA'LIM MUASSASALARI RIVOJLANISHIDA SIFAT OMILI TA'SIRI //Science and innovation. – 2024. – Т. 3. – №. Special Issue 18. – С. 1016-1019.